

Лялько Вадим Іванович

1 вересня 1931 р. у м. Переяславі (нині – м. Переяслав-Хмельницький) Київської області у родині службовця народився Вадим Іванович Лялько - видатний український вчений в галузі аерокосмічних досліджень Землі, геології, гідрогеології, геоекології, геотермії, академік НАН України, доктор геолого-мінералогічних наук (1972), професор (1986), завідувач відділу моделювання гідрогеологічних процесів (1969-1970 рр.), завідувач відділу тепломасопереносу у земній корі (1973-1992 рр.) Інституту геологічних наук АН УРСР, директор Наукового центру аерокосмічних досліджень Землі ІГН НАН України, член-кореспондент НАН України (1992), академік НАН України (2010), Заслужений діяч науки і техніки України (1997), Лауреат Державних премій УРСР та України в галузі науки і техніки (1989 та 2004 рр.), лауреат премії ім. В.І. Вернадського (1986), член-кореспондент Міжнародної академії астронавтики (2001).

Навчався у спецшколі Військово-Повітряних сил (1947-1948 рр.). Середню школу закінчив з медаллю у м. Києві (1950). Вищу освіту здобув на геологічному факультеті Київського державного університету (1955). Учителями й наставниками Вадима Івановича були відомі вчені-гідрогеологи: професори А.Є. Бабинець та І.Є. Жернов. По закінченні університету, отримавши диплом із відзнакою за фахом «гідрогеологія», він працює на науковій роботі в Інституті геологічних наук АН УРСР на посадах від інженера до завідуючого відділом.

Упродовж 1974-1978 рр. вчений був заступником та виконуючим обов'язки академіка-секретаря Відділення наук про Землю АН УРСР.

Вчений зробив вагомий внесок у дослідження формування ресурсів підземних вод і динаміки вологи в зоні аерації посушливих районів України. На основі експериментальних польових робіт з лізиметричних вимірювань, нейтронного гаммакаротажу свердловин і обробки отриманих матеріалів із застосуванням розрахункових залежностей теорії тепловологообміну і математичного моделювання процесів фільтрації ним уперше доведена наявність сучасного живлення ґрунтових вод через лесові породи зони аерації.

Йому належать фундаментальні наукові доробки з проблем тепло- і масопереносу в земній корі, складанні комп'ютерних програм стосовно розрахунків експлуатаційних запасів термальних і мінеральних вод, захоронення промстоків у надра, палеорекострукції процесів рудоутворення, обґрунтування гідрогеохімічних і гідрогеотермічних пошуків корисних копалин з урахуванням кінетики взаємодії в системі «розчин – порода».

Значне місце в працях Вадима Івановича посідає обґрунтування теоретико-методичних підвалин формування геотермічних, геохімічних, спектральних пошукових сигналів у приповерхневих шарах і на земній поверхні на підставі уявлень теорії енергомасообміну в геосистемах, а також складання комп'ютерних програм розв'язання прямих і обернених гідрогеотермічних задач (зокрема щодо пошуків нафтогазових покладів). Теоретичні розробки В.І. Лялька і очолюваного ним колективу, такі, як «Методы расчета тепло-и масопереноса в земной коре» (1974 р.), «Исследование процессов переноса тепла и вещества в земной коре» (1978 р.), «Геотермические методы исследований в гидрогеологии» (1979 р.), «Геотермические поиски полезных ископаемых» (1979 р.), «Моделирование

гидрогеологических условий охраны подземных вод» (1980), «Тепломассоперенос в литосфере» (1985 р.) стали дороговказом для цілої армії геологів і гідрогеологів-практиків.

Справжнім міжнародним визнанням заслуг Вадима Івановича Лялька стало перевидання англійською мовою у Вашингтоні його книги «Расчет тепло- и массопереноса в земной коре» (1981).

У травні 1992 р. створюється Центр аерокосмічних досліджень Землі ІГН НАН України, який очолив В.І. Лялько. У Центрі плідно розвивається оригінальна наукова школа, що досліджує вплив енергомасообміну в геосистемах на спектральні характеристики земних покривів. Нині цей Науковий центр – провідна організація НАН та Державного космічного агентства України, яка координує дослідження в країні за напрямом «Дистанційне зондування Землі».

Науковцем вирішено ряд фундаментальних питань, пов'язаних з теоретико-методичним обґрунтуванням і практичним випробуванням у виробничих умовах нових методів в аерокосмічному землезнавстві (радарна інтерферометрія, гіперспектрометрія та ін.). Це сприяло розв'язанню актуальних природоресурсних і природоохоронних задач (аерокосмічних пошуків нафтогазових покладів, контроль і прогнозування врожайності сільськогосподарських культур, пожежонебезпечності лісів, підтоплення територій, паводків, екологічного стану територій і акваторій, оцінки опускань земної поверхні в районах закриття вугільних шахт та ін.).

В особі Вадима Івановича органічно поєдналися кращі якості вченого та організатора науки, який ефективно впроваджує свої розробки у виробництво.

Ці розробки неодноразово висвітлювалися на вітчизняних і міжнародних форумах, описані в монографіях і збірниках, серед яких вперше створені в Україні Атласи тематично дешифрованих космознімків «Україна з Космосу» (1997; 1999) і «Космос – Україні» (2001), монографії «Багатоспектральні методи дистанційного зондування Землі в задачах природокористування» (2006), «Изменения земных систем в Восточной Европе» (2010) та ін. Роботи Центру неодноразово заслуховувалися на засіданнях Президії НАН України, де одержали високу оцінку. Їх виконання дозволило неодноразово виграти гранти Міжнародного та національних наукових фондів і космічних агентств України, Німеччини, Франції та Європейського космічного агентства.

Багато уваги приділяє вчений підготовці та вихованню наукових кадрів. Серед його учнів понад 20 докторів та кандидатів наук. Багато років він був професором гірничого факультету Київського політехнічного інституту.

В.І. Лялько – автор близько 500 наукових публікацій, серед яких 27 монографій і посібників. Він є заступником головного редактора «Геологічного журналу» та журналу «Геоінформатика», членом редакційної колегії журналу «Космічна наука і технологія».

В.І. Лялько веде велику науково-організаційну роботу, є головою Наукової ради НАН України та НТР Державного космічного агентства України по вивченню природних ресурсів дистанційними методами, головою спеціалізованої ради при ЦАКДЗ ІГН НАН України із захисту докторських та кандидатських дисертацій за спеціальністю «Аерокосмічні дистанційні дослідження», членом наукових рад НАН України та РАН з проблем біосфери, космічних досліджень, системного аналізу, екології, геотермії, гідрогеології та ін.

Діяльність В.І. Лялька відзначена рядом нагород: орденом «За заслуги» III ступеня, Почесною Грамотою Верховної Ради України, почесними відзнаками – «За наукові досягнення» НАН України, «За заслуги в розвідці надр» Геологічної служби України, «Золотим знаком» Спілки геологів України, «Почесний працівник космічної галузі України» Національного космічного агентства України.